

[B] **VEEL DRAMA, WEINIG ONTROERING.**
“DE VERDOVERS” VAN ANNA ENQUIST

Als liefhebber van een bepaalde auteur kijk je reikhalzend uit naar zijn of haar volgende boek. In afwachting van de nieuwe uitgave herlees je ouder werk om alvast in de sfeer te komen en opnieuw te genieten van een mooie passage of boeiende verhaallijn. Zo waren ook mijn verwachtingen voor *De verdovers* van Anna Enquist hooggespannen. Ik herlas *Het meesterstuk* (1994), *Het geheim* (1997) en *Contrapunt* (2008), boeken die me net zoals bij de eerste lezing ontroerden omwille van de thematiek en me tot op het bot raakten door de eenvoudige schoonheid van de taal.

Enquist toonde zich keer op keer een meester in het ontleden van de grote levensthema's: leven, liefde en dood, waarbij ze vooral focuste op de pijn die ontstaat door een gebrek aan communicatie en een teveel aan emoties, maar vooral door verlies. Verlies van het dierbare kind, de dochter met wie de moeder zo'n bijzondere band heeft. De tienjarige dochter die sterft in *Het meesterstuk* en de moeder die wezenloos achterblijft ("Het blote kind zien. Het kind zien. Het dode kind zien. Zelf kijken naar het kind, naar het dode kind"), lijkt haast een voorspelling van wat zich bijna tien jaar later in het leven van de schrijfster zal afspelen: de volwassen dochter die omkomt bij een ongeval ("Het wassen, het kleden, het verzorgen en instoppen. Het dekontje, de pop. Het afscheid. Het uitdragen. Het wegbrengen. Het dragen. Het vestigen van de plaats waar zij voortaan zou zijn"). Het besef: "Als ik (...) oud ben (...) zal ik nog steeds een dode dochter hebben." Pure poëzie.

Hoewel de verhaallijn in de romans doorgaans eenvoudig is, is de opbouw erg muzikaal en verwijst die vaak naar muziekstukken zoals *Don Giovanni* van Mozart (*Het meesterstuk*) of de Goldbergvariaties van Bach (*Contrapunt*). Personages zijn zelf musicus (Wanda in *Het geheim*; de moeder in *Contrapunt*), of ze zijn psychiater (Lisa in *Het meesterstuk*, Bouw in *Het geheim*, de moeder in *Contrapunt*). Alles uit het leven gegrepen, want Enquist is een geschoolde pianiste en werkt als psychoanalytica.

Muziek en psychoanalyse zijn ook in *De verdovers* aanwezig. Het verhaal begint wanneer psychiater Drik, die na de dood van zijn vrouw een tijdlang



Anna Enquist.

niet gewerkt heeft, zijn eerste patiënt opwacht. Dat is Allard, een student psychiatrie die voor zijn opleiding in leertherapie komt. Maar de therapie vlot niet en Allard verandert van studie. Hij komt als assistent-anesthesiologie terecht bij Suzan, zus van Drik en moeder van Roos. Roos speelt in hetzelfde orkest als Allard en begint een relatie met hem. Als echter ook Suzan met Allard letterlijk de bezemkast induikt voor buitenechtelijke seks, komen de relaties tussen alle personages op losse schroeven te staan.

Enquist schreef deze roman in het kader van het project Schrijvers op de Afdeling. Ze kreeg de kans een tijdlang mee te lopen op een afdeling van een ziekenhuis om daar een boek over te schrijven. Ze koos voor anesthesiologie, omdat de anesthesist zijn patiënt tegen "het voelen" beschermt, terwijl de psychiater of psychoanalyticus de patiënt juist aanmaant te "voelen".

Een roman in opdracht dus en dat merk je jammer genoeg op bijna elke bladzijde. Alle thema's die Enquist in haar vroegere werk zo prachtig wist te bespelen zijn opnieuw aanwezig (de moeizame

man-vrouwverhouding, de relatie met het kind, de dochter, muziek en psychoanalyse). Maar in dit boek gaan ze verloren ten koste van het grote geheel: het reilen en zeilen in het operatiekwartier van een ziekenhuis enerzijds en de overpeinzingen van een overspannen psychoanalyticus over het nut van de therapie anderzijds. Het verhaal is er, maar de poëzie ontbreekt. De lezer wordt op bijna elke bladzijde getraakteerd op “weetjes”: hoe een infuus aanleggen, de patiënt intuberen, de analysant van een vadercomplex afhelfen. De talloze registraties zijn geforceerd ingevoegd en komen het verhaal niet ten goede.

Ook de verhaallijn maakt een erg geconstrueerde indruk. Naast het verhaal in het heden krijgt de lezer ook een glimp van het verleden te zien: de jeugd van Drik en Suzan met hun jonggestorven moeder die, zo wordt gesuggereerd, wel eens vermoord zou kunnen zijn door hun inmiddels dementerende vader. Op zich is daar niets mis mee, maar het doet geen recht aan de emoties die Enquist anders zo meesterlijk kan beschrijven. “Emotionele incontinentie”, denkt Drik op een gegeven moment, en dat is ook het geval met deze roman. Wie te veel moet voelen, voelt op de duur niets meer. Wie te veel emoties wil beschrijven, beschrijft geen enkele tot op het bot – terwijl juist dat uitpuren van gevoelens altijd Enquists kracht is geweest.

En toch leg je deze roman niet aan de kant. De omslag vermeldt immers dat de verstrengeling van relaties tussen Allard, Roos, Suzan en Drik noodlottige gevolgen heeft. Dat maakt nieuwsgierig en zet aan tot doorlezen. Het wisselende perspectief – Suzan versus Drik – draagt daar ook toe bij. Als lezer ben je qua kennis de personages altijd een stapje voor en wil je hen, net als een kind bij een poppenspel, behoeden voor verder onheil. Helaas is de lezer van *De verdovers* geen kind meer en verzwakt de voorspelbaarheid het verhaal.

In Enquists vroegere werk stond haar staccatostijl vaak in schrill contrast met de diepe emoties die ermee beschreven werden, maar ook dat aspect gaat hier verloren door de vele medische termen waar ze kwistig mee strooit. Voor de medewerkers van het ziekenhuis is dit misschien leuk, maar de lezer heeft hier geen boodschap aan. Ook de indeling van het boek in vier hoofdstukken, genoemd naar de vier delen van een sonate, vormt slechts een flauwe

afspiegeling van de muzikale opbouw van de eerdere romans.

De verdovers is duidelijk een boek in opdracht, het resultaat van veel gesprekken en interviews met personeel van het ziekenhuis waar de schrijfster een verhaal omheen gesponnen heeft. Het wordt uitkijken naar Enquists volgende roman, die hopelijk weer vanuit het hart geschreven is.

GERTI WOUTERS

ANNA ENQUIST, *De verdovers*, De Arbeiderspers, Amsterdam, 2011, 225 p.
